

12
11

С-31186
275314

15

Б
О
І
ВДОЛИНІ
Олекса
Сеник

ПОЕМА

7334
14132

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

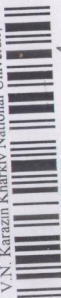
Ціна 1 крб. 90 коп.

4196

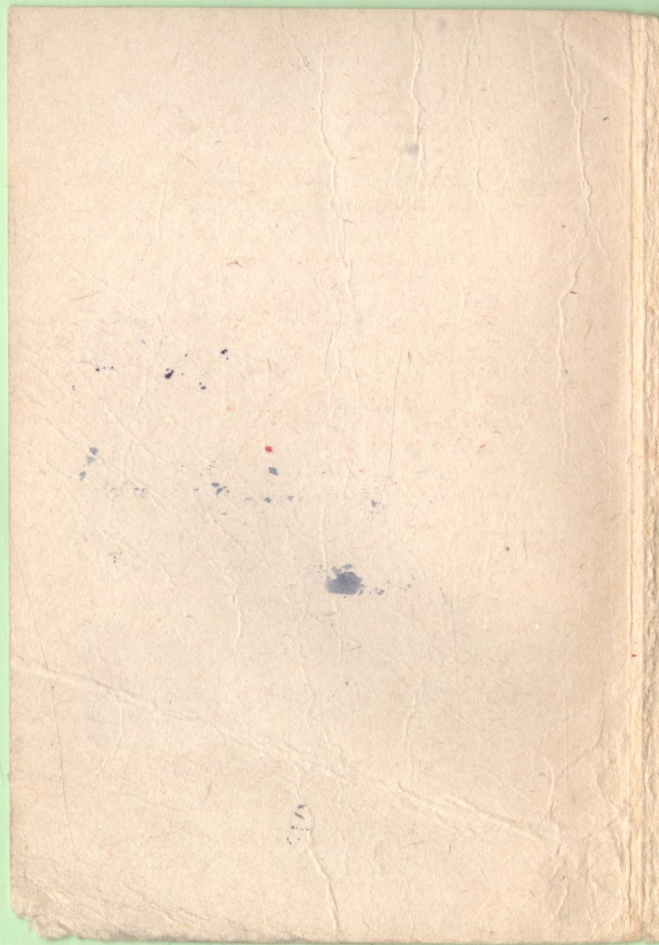
ЦЕНТРАЛЬНА
БІБЛІОТЕКА

V.N. Karazin Kharkiv National University

4

00755063

C-311-Б.В.

БОТ

ОЛЕКСА
СЕНИК

90

В ДОЛИНІ

ПОЕМА

ПРОВЕРЕНО
ЦНБ 1948

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА ХДУ
ІНВ. № 27253

№ 27253
19.9/1/34 р.

„УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК“
Харнів 1933

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

58

21923

Провірено
ЦНБ 1948

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літописі Українського Друку“, „Картковому Реєструарі та інших показниках Української Книжкової Палати.

ВЕРНЕНО
1951

Зав. сектору художньої літератури *М. Єзерський*
Редактор *Ю. Костюк*
Техкер. *Л. Піткевич*
Художник *А. Фаєрчук*

Здано до складання 3-Х
Підписано до друку 29-Х

Надрук. в 2-й друк. УПП ДВОУ. Харків, Пушкін. 40.
Годовліт № 5686. Тир. 2.200—1¹/₄ д. арк. Зам. № 466.

Папір: 5/8 арк., ф. 72 x 110—50 кг. 1 п. арк. 136 т. зн.

П'ятнадцятирічному
Ленінському комсомолу
України

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Глухі степи...
    глуха долина...
Глухе село—юрбою хат...
А дні вперед ішли невпинно
І не верталися назад.
Похилі верби над водою
Тужили віттям угорі
І заростали лободою
Бідняцькі ниви і двори.
Куркуль і бог жорстоку волю
Чинили там.
І так роки...
О, скільки сліз!
    о, скільки болю!
І днів безрадісних, гірких.
Аж серце з болю застукоче,
Коли згадаєш, що було,
Коли постане перед очі
В степах загублене село.

*

Але життя залізним кроком
Крізь дим і кров ішло вперед;
Але прийшли бурхливі роки,
Покори мур
                    розбивши вщент.
І громи Жовтня розбудили
Глушню осель,
                    глушню полів.
... Зелених сікли,
                    білих били,—
Підпору бога й куркулів.

*

Зима, пригадую, стояла,
Шуміла снігом заметіль,
Коли по хатах із запалом
Пішли розмови про артіль.
Не раз на заклик сільактиву
Біднота сходилась в сельбуд,
Де знову йшлось про колектив,
Хоч починали про сівбу.
Немов колеса під мороз,
Скрипіли в головах думки...

І от—утворено колгосп.
Незнаний, жаданий такий.
Ні завірюха, ні глитаї
Не запинили поступ там.
А згодом вирішено:
— Край
Покласти треба
    куркулям!
Був ясний день.
Мільйоном іскр
Цвіли засніжені гаї,
Коли з нагрітих,
    ситих гнізд
Колгосп вивозив глитаїв.
І не точив уже відтак
Бідацьке серце біль тугий...
Та не дрімали по кутках
Ще недобиті вороги ..

*

Аж серце з болю застукоче,
Коли згадаєш, що було,
Коли постане перед очі
В степах загублене село.

1. The first part of the book is devoted to a general introduction to the subject of the history of the English language.

2. The second part of the book is devoted to a detailed account of the development of the English language from its earliest forms to the present day.

3. The third part of the book is devoted to a study of the influence of foreign languages on the English language.

4. The fourth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on other languages.

5. The fifth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the culture of other countries.

6. The sixth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the literature of other countries.

7. The seventh part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the science of other countries.

8. The eighth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the art of other countries.

9. The ninth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the music of other countries.

10. The tenth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the architecture of other countries.

11. The eleventh part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the philosophy of other countries.

12. The twelfth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the religion of other countries.

13. The thirteenth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the politics of other countries.

14. The fourteenth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the law of other countries.

15. The fifteenth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the education of other countries.

16. The sixteenth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the social life of other countries.

17. The seventeenth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the economy of other countries.

18. The eighteenth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the science of other countries.

19. The nineteenth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the art of other countries.

20. The twentieth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the music of other countries.

21. The twenty-first part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the architecture of other countries.

22. The twenty-second part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the philosophy of other countries.

23. The twenty-third part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the religion of other countries.

24. The twenty-fourth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the politics of other countries.

25. The twenty-fifth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the law of other countries.

26. The twenty-sixth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the education of other countries.

27. The twenty-seventh part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the social life of other countries.

28. The twenty-eighth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the economy of other countries.

29. The twenty-ninth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the science of other countries.

30. The thirtieth part of the book is devoted to a study of the influence of the English language on the art of other countries.

Ч А С Т И Н А П Е Р Ш А

1.

Жнива наближалися

Либонь;

Спекою дихав

Липень;

Тихий вітрець

Здаля

В даль хвилював

Поля.

Хвилями з краю

В край

Грала хліба.

І гай,

Ніби рухливий

Острів,

Плив у далекий

Простір.

Спіли хліба.

Багрянцем

Цвіли пшениці
Уранці;
Пахом медів
Несло з піль...
І радість росла
В колгоспі.
„Маяк“ готувавсь.
До жнив,
Напруженим темпом
Жив.

2.

„Маяк“. Контора.
— Товаришу Лебідь!
Скажу тобі без красних слів:
Ремонт закінчує, далєбі,
Бригада вдарна ковалів.
Хоч працювати, правда, жарко,
Стікає піт у три ряди,
Зате шикуються жнивварки,
Немов нові.
Поглянь піди!
Хоч завтра вирушай у степ:
Усі машини

будуть справні.
Але підсилить треба темп
Останніх ланок.
Слухай, справді:
У кузні в нас:

• запал, напруга,
Минають дні у боротьбі,
А полоття
проходить туго,
Скажу по щирості тобі.
Ти ж, як артілі голова,
Вину найбільшу
маєш в тім...
Отак Андрій рапортував,—
Ватаг бригади ковалів.
Лебідь серйозно:
— Вірно тричі!
Та схибив той не зна, мовляв,
Хто не працює.
Ці практичні...
Ах ти ж комсомоля!
За вдарну працю
на ковадлі
Ви, хлопці—

молодці!
Тримайте, значить,
і надалі
Так молот
У руці.
Хліб спіне.
Найпізніш за два дні
Ми вирушимо
На поля.
Жниварки, кажеш,
майже ладні...
Ах ти ж комсомоля!
І знов Андрій до кузні йде,
Де дим і клекіт горн;
Назустріч плине
літній день
І голуба прозор.

3.

У вісім збори комсомолу;
На черзі дня—
Питання жнив;
А зараз руки
стисніть молот:

— Ану дружніші
— Ану роби!
Жнива не ждуть.
Спілим зерном
    дзвенять хліба;
Хвилює даль...
Клини полум'яні горно
Грайливо вгору підкида.
Андрій підводить очі карі,
Чоло спітніле витира:
— Прийшла гаряча
    жнив пора;
Ключ перемоги—
    Темпи вдарні!
Сьогодні зранку мені Лебідь
Казав:
„Ви хлопці—молодці—
Так і надалі, значить, треба
Тримати
    молот у руці“.
На те Хома
    (коваль із стажем)
Усмішку в бороду хова,
А потім

Голосно всім каже
Якісь привітливі слова.
Їх шум поглинув.
Тільки те
Не засмутило коваля.
В думках одне:
„Ударний темп...
Завчасно впорати поля“.
І ще одна
          не сходить думка
(Та їх у нього цілий рій):
„Еге... диви...
          хімерна штука...
До біса спритний
Наш Андрій!“
А він, пригадує, не вірив...
Хоч і були останні „за“.
— Молокососа в бригадири?!—
Усім обурено казав.
І гостро мучила образа
За себе...
Та невдовзі
Переконався, що промазав
Зовсім.

Та що там згадувать про те,
Коли ударний в кузні темп,
Коли рясні такі поля,
А серце радість вимовля.
В роботі жваво лине день,
В роботі день, що пісня...
Кипить завзяття молоде
Мажором серце тисне.
У кузні —
Гамір стоголосий;
У кузні —
Струмись Ільча...

Один лише
Тарас Заноза
Звільна робив
і все мовчав.

.....

І знову руки
тиснуть молот,
І знову піт
рясний додолу;
Палання горн
і грім ковадл,
Огненні бризки,

диму чад;
Напруга м'яз,
кмітливі зори,
Думки стрункі,
як чоти військ.
Залізо вмить
належні форми
Прийма слух'яно,
ніби віск.
Жнива не ждуть.
Спілим зерном
дзвенять хліба.
Переддень жнив.
В наших руках —
доби стерно,..
— Ану, дружніш!
— Ану, нажми!

4.

Як день згасав прозорий, —
На комсомольські збори
З піснями
йшла бригада.
Лунала у левадах

І десь аж на ланах
Луна:
„Буйно зашуміли
Пшениці поспілі,
Степ суцільний;
А ми вранц'-рано
На лани комбайном
рушим спільно.
А ми в поле дружно
Рано-вранці рушим...
Гей, хлоп'ята!
За врожай—пшеницю
Жарко будем битися
І завзято.
Що вродило поле—
Хилиться додолу
Колос хтиво.
Ворогам на горе
Ми ростемо вгору
Колективом“.

5.

Густо соснові ослони.
Тісно й жарко

Та
Дзвінко за словом слово
Андрієві з вуст зліта:
— Спіло шумить наш степ...
Ясно, як двічі два:
Зараз потрібні темпи,
Зараз близькі жнива.
Міцніє лад колгоспний...
Зліша глитай,
Тому...
З вікон рясним колоссям
Світло—
У ніч, в пільму.
Десятки очей промінням
Проймають Андрія.
В обличчях—
        огонь зростань,
В обличчях—
        мета.
Ось Тимофій сидить.
В погляді—
        день, блакить;
Погляд—
        життя, привіт...

Друже дитячих літ!
Я із тобою не раз
Плакав було, сміявсь...
Збігло не мало днів...
Ти, як і я, змужнів;
Час на твоїм чолі
Зморшкою чітко ліг.
Поряд — Павло, Василь...
Всі вони повні сил.
Всі вони—
    та весна...
Друзі мої, комса!
Андрій же
    чітко й просто
Говорив
Про жнива в колгоспі,
Про характер їх важливий
Та про ролю коммолу
В період жнив.
Його рівна, висока фігура
Мов іще зростала в вись;
Смуги брів
То привітно,
    то хмуρο

Вигинались.

Остеронь Ганка,—

край дверей;

Зборів запал

їй серце бере.

Часом Андрій

на ній спинить зір,

В погляді радість

і тихий докір.

Тільки Тараса

на зборах нема...

Ганка від того—

сумна й не сумна...

Ганка Тараса

чека безумовно;

Серце кохання

палкого повне;

Серце в тремтінні,

немов струна...

Де він? Чому ж бо

його нема?

Тільки вона—

сумна й не сумна,—

Зборів запал
їй серце пройма.

.....

По доповіді— палкі дебати.

Першим слово узяв Пилип.

Сам коренастий

міцний, чубатий;

Зором в Андрія влип...

Поправивши кепку

На голові,

Говорив він:

— За день, за два вирушай

У поле збирати врожай.

А наш колектив

Ще неготовий

як слід до жнив.

Всім нам за це ганьба!

Проте, ми повинні хліба

Вчасно зібрати,

без втрат.

Звісно, писати не варг

Довгі й гучні ухвали:

Толку з того мало...

Я вношу такі пропони:

Перевірити
    догляд коней,
Перевірить
    жниварок ремонт;
Об'явити бойкот
Симуляції;
Рішучий узять поворот
На якість праці.
За ним виступа Альоша;
Далі Антон,
А за Антоном
Мовить рішучим тоном
Секретар осередку Гожа:
— Товариство!
В таку пору
Треба
    всю міць свою,
Всю гострість
    свого зору—
На збір врожаю!
Ворог нестямно лютий
Буде всіляко шкодити нам;
Але не може бути
Пощади глитаям.

Ворогу відсіч дати!..
Бурно ішли дебати.
Потім виступи

взявши в основу,
Збори зробили
чітку постанову.

.....
Додому з Ганкою
йшов Андрій;
Знов про коммол
говорив їй.

— Чом не вступаєш
до наших лав?—

Вдесяте питав.
І відповідь знову:

— Не знаю!
А в думці:

„Чудний до краю!..
Все він:

„В коммол іди“,
Тарас он ніяк не рає
Вступати туди“..

6.

Коло ставу —
звичайна хата...

Та тривожить серце

Мое вона:

Там проходить зараз нарада
Таємна.

В хаті сутінь.

У ямах кутків

Лячно туляться

тіні хиткі;

Іх примхливо

лампа підсліпа

Раз-у-раз у всі боки сіпа.

Біля столу

сидить Тарас,

Обіч —

Латка — господар хати,

А напроти —

завгосп Квас

Рудий, носатий.

Обіпершись руками в коліна,

Тарас

Говорив звільна:

— Мало-помалу...
Треба колгосп —
до розвалу!..
А зараз якраз —
Слушний час.
Інакше бо він нас зіміє...
Очі налиті злісним огнем;
Очі — не очі,
ті колючки;
Пальці зігнулись,
немов гачки.
Ввесь він у хижім
нервовім танку,
Ніби вчепіритись хоче
В горлянку...
Далі завгосп, чхнувши в ніс,
Мовить:
— Усім нам приніс
Лиха немало колгосп оцей...
Зараз же справді, ачей,
Слушний настав момент
Артіль розвалити вщент.
Треба, значить,
підкласти міну

Таку, щоб артіль
Неодмінно —
За вітром...

чи так, Тарасе?

— Звісно, що так, Квасе!
Ти цілковиту маєш рацію.
Голос відтак він

різко притишив;

Можна розчуту було лише:

— І агітацію!..

Але перед тим

(Лізе в кишеню рукою

І ставить на стіл

Пляшку гіркої)...

Варто, гадаю,

нам перед тим,

Щоб оте лихо перемогти,

Випити, друзі, по чарці...

Блискають очі Латці.

Він, що до цього

ні пари з вуст,

Хвацько кругнувши вус.

Голосно каже:

— Ну, гаразд,

Знатимуть нас!

.....
Вони пішли.

Пізніш півп'яний

Пішов і Латка;

А Тетяна

У хижці жде його давно;

Їй сон не стулює очей,

Вона вмива малих дітей

Росою сліз...

А за вікном

Застигла чорним муром

Ніч похмура.

7.

Місяць упав за гай.

Тиша. Але чекай:

Тихо попід тинню —

Постать тинню...

Куди? Яка мета?

До кузні поверта...

Сполохані зорі в небі...

Мороку чорна гать...

О, ночі зрадлива темінь,

Юності днів не зрадь!

Enlighten your

own mind

through the

study of

the

ancient

and

modern

history

and

philosophy

of

the

human

mind

and

the

world

around

us

today

and

tomorrow

Ч А С Т И Н А   Д Р У Г А

8.

Чудова місцевість!

Це так:

Долина, ріка, гаї;

Довкола —

простори піль,

В долині —

колгосп „Маяк“.

Родючі ґрунти.

Цей степ

Колись посідав пан Еп.

Рук він, звичайно, не мав:

На нього з зорі до зорі

За хліба шматок,

за гнилу тарань

Спину ламали злидарі.

Так. Це було.

Відтоді

Немало втекло води:

На Заході, Півдні,
На Сході —
Гриміли фронти.
О, Лебідь гаразд пам'ята,
Як ген там,
На отій могилі
Трьох комнезамців
Білі забили..

Тоді він
(Ніч була темна, що яма)
Набрав злидарів загін
І пішов за Радвладу
Боями.

І було раз:
глухо й часто

Били гармати...

З-за річки

Білі чинили наступ;

Партизани тримались

Героїчно.

Сили були нерівні:

Партизан один,

білих два...

Лебідь з першої лінії

Командував.
А з ним, як завжди, Гнат;
... Разом пасли колись телят,
Разом губили по наймах юнь,
Разом тепер
    за Радвладу в бою.
Тільки нараз,
    мов підтятий,
Хилиться Гнат до землі...
Лебідь до нього:
— Гнате!..
Цівкою кров...
Зрозумів...
Прохрипів востаннє — сказав:
— Сина доглянь!..
Андрія!..
Лебедю жалю сльоза
Тремтіла на віях.
Та, стиснувши
    В серці жаль:
— Друже! — сказав —
Прощай!..
І знову у вир, у бій...
Потім підмога червоних,

І втікали білі,
Зриваючи погони.
О, це було! Так.
Колись цей степ
Посідав пан Еп,
Тепер тут

артіль „Маяк“.

Колись (і за боєм бій
В картинах уяв ожива)...
А тепер

колгоспні жнива.

Чудова місцевість.

Родючі ґрунти.

Завтра у степ.

Лебідь встає з-за столу:

— Треба порадитись піти

з комсомолом.

9.

Завтра в колгоспі —

велике свято:

Завтра у поле —

пшеницю жати.

10.

Комсомольцям нині
По горло справ!
Те зроби, те підправ,
Там натисни педалі,
А те усунь подалі.
Вже перевірили стан
Колгоспних стайнь
І Лебідь отримав
Такий звіт:
„На наш погляд —
Коней догляд
Покращити слід“.
І він негайно, як голова,
Належні заходи вжива.
Лебідь завжди,
Як батько за сина,
За комсомольців радів:
— О, це справді
надійна зміна
Більшовицьких рядів!
І хай зараз
(Констатував з болем)

Нема парт'ячейки в „Маяку“,
Але за рік

напевне утворим

Та ще й яку!

Комсомольців сьогодні

Спинити — годі.

Небо чисте, жодної хмарки:

Сонячно, жарко.

А Василя

погода тривожить:

— Коли б то на завтра —

День погожий!..

Не довіряє, значить, сонцю...

Ну, й комсомольці!

В них і робота,

і жарти, і сміх...

Буйно проходить життя в них.

Зараз ось зроблять

На кузню нальот—

Машин перевірять ремонт.

Ну, й комсомольці!

Ну, й ухватка!

Ленінська в серці зарядка.

11.

Як те могло статись?
Хто те зробити міг?
Для Андрієвої бригади,
Мов на голову сніг.
Коли доповів Гожа,
Ніхто не повірив сперш:
— Як?
— Бути не може!..
— Це помилка!..
— Авжеж!!!
І в кузні,
Немов не було бригади,—
Всі до жниварок...
Та дарма.
— Машини попсовані справді,—
Приголомшено
    сконстатував Хома.
Хвиля важкого мовчання.
Відтак ковалям — маячанам
Заклекотів
    пекучий гнів!
— Як це?!

— Коли це?!

— Хто?! —

Всі в один тон.

— Знищить такого гада! —

Гукала бригада.

Тільки Андрій...

Він стояв обіч.

І не зводив з жниварок очі.

— Попсовані! —

Думка, мов цвях, —

А завтра в поле...

Завтра жнива...

А завтра будь-що „Маяк“...

Що ж робити тепер і як?

Невжеж то...

Невжеж то ворог

Дійде своєї мети?!

Такти серця прискорено:

„Ворога перемогти!“

І груди

Порив боротьби налляв

Говорив Андрій ковалям:

— Хлопці!

Ворожа рука

Посягає на добробут „Маяка“.
Це значить, що
в нашім колгоспі
Є куркулі й досі;
Це значить, що
Треба зірвать машкару
І припинити куркульську гру!
Мова вільно лилась,
Була гірським потоком
Раптом:
— А де це Тарас? —
Хтось запитав ненароком.
— З ранку був...
А тепер нема...
(Це Хома).
І десь там із догадів дна
Думка постала одна.

12.
Прокляті старого рештки
Щодня
Зборюєм їх ми,
пускаєм до дна;
Вони ж у лихім опорі

Шаліють і тут і там;
Вони ж,
Мов бридкі потвори,
Хапаються за життя.
І часто неждано, негадано
Нароблять
Сто бід вони нам...
Було в „Маяку“
                    все ніби ладно
І ось тобі на...
Здається:
Хай ворог руку підняв —
Напружитись тільки!
Незламний наш поступ!
Проте,
Ніби гріма
                    серед ясного дня
Ударив над колгоспом.
О, прокляті старого рештки!
І в свідомості нашій
Є вони ще...
Більше ж зусиль —
Ми їх переборем,
З корінням винищим,

13.

Полинула звістка чорна:

— Чи чули ви новину?

Нагло сьогодні, чи вчора

Жниварки зіпсуті...

— Та ну?

— Та що ви?!

— Невже?!

— Та хіба?!

— Як же ж хліб?!

— Як же бути!!

— Що діяти?!!

— Ой, пропали ж наші хліба!!!

— Та нещасні ж наші діти!!!

Полинула чорна вість...

І тала кволим у серці міць...

І миттю вони до стайнь, до комор

„Своє“ розбираги бігли!..

О, прокляті, брудкі потвори

Вишкіряйте востанне ікли!

14.

... Квас похмуро замовк.

Тоді йому Лебідь строго:

Негайно все на замок;
До стайнь, до комор —
Нікого!
Діять рішуче!
М'ягтися — к чорту!
Більше діла,
                    менше розмов!—
Вигерши з лоба
                    краплі поту,
Завгосп пішов.
— Правильно! —
                    мовив відтак
Гринь — представник Райвику.—
Витримать мусить „Маяк“
Ворога вразу дику.
Треба розвал
                    запобігти будь-що.
Жниварок ремонт прискорить;
Скликать на вечір покущові
Колгоспні збори...
До речі, де це Заноза дівсь?
Розумієш, шукали скрізь —
Нема.
А треба затримати:

Справді,

Підозра велика.

Маху б не дати!

Зараз іду я в цій справі

До голови сільради.

А Лебідь іде до кузні;

В серці —

огонь повстань,

Мислі в суворім русі

Логіки днів зростань.

. . . . .
Метушиться завгосп Квас:

Мило всміхаючись раз по-раз

(Звісно, так,

щоб ніхто не бачив,

Щоб не подумав хто іначе).

Біга завгосп,

наводить порядки,

Ніби і справді боліє тим.

X-ха!

Він забуде свої* достатки?!

Стане з колгоспом у ногу йти?

Він до колгоспу

того і проліз,

Щоб підірвати його зріст

З самого серця.

Він не забуде!..

Дика злоба

розпирає груди...

Жадана іскра

щоб не погасла,

Він ще піділле

у вогонь масла!

Ніби між іншим

кине слівце:

— Лихо та й годі,

колгосп оцей!..

Біга завгосп сюди — туди,

Ніби і справді боліє тим.

15.

Лебідь:

Андрію!

Ти — комсомолець,

Я — комуніст,

В наших серцях —

Ленінський зміст.

Одна в нас путь,
одна в нас ціль;
І ти і я —
п'ятирічок бійці.

Андрію!

Я з батьком твоїм
Ходив за Радвладу
В бої...
І знай, що
артіль „Маяк“
Кров'ю здобута в боях.
Батько твій трупом ліг...
Прецінь,
Знову „Маяк“ в небезпеці..
Ворог шалено ікли пошкірив —
Перед загибіллю
лізе із шкіри.
„Маяк“ похитнувся...
Але ми
Мусим зусиллям сталевим
Розвал запобігти.
Так от:
Жнивваркам повторний
потрібен ремонт.

Я покладаю
на тебе, Андрію,
Обов'язок і надію.
Хиляться в полі
хліба поспілі —
Гаять неможна
жодної хвилі.
Як комсомолець,
Як бригадир, ти
Організуй міць ковалям,
Щоб перемогу вирвати,
Щоб завтра —
На поля!

Андрій:
Чи хоч колинебудь
Я задніх пас?
Товаришу Лебідь,
Ти знаєш:

Я щораз
У перших був лавах.
Праця для мене —
То слава,
Праця для мене —

То честь;

У темпах,

в змаганні —

Я ввесь.

Наказа приймаю!

Ми будем

відважні, сталеві,

Як ви з моїм батьком

В боях жовтневих.

Ми будем

уперто, завзято

Молоти вгору здіймати.

Наказа приймаю!

Жниварки аргілі

Будуть на ранок

Готові до дії!

16

Адень, сонцем наллятий по вінця,

Хлюпотів в береги далени,

Ніби дзвінко гукав маяківцям:

— На лани!

— На лани!!

— На лани!!!

І шуміли колгоспні поля;
Степом вітер самітньо гуляв,
Нахилив

пшениці золоті...

І не їхала жати

Артіль.

Ч А С Т И Н А Т Р Е Т Я

17

Андрій до Гожі стрімголов:

— Слухай,

Без зайвих розмов:

Ковалям в допомогу

Будь-що ти

Дай комсомольців чоту!

— Добре! Пришлю!

Та мабуть

З них буде тільки поміха...

— Ну ти пішов — поїхав.

Нічого страшного

Нема тут.

Гадаєш, коли

Який комсомолець може й спець,

То й допомога його — нівець?

Ні!

Не вміє нехай він

Зварку робити, але

Буде дмухати міхами
Зовсім не зле.

Те принеси,
те піддерж...

Роботи вистачить.

Авжеж!

Потім скажу:
трактористів

Зайве було б навчати
Молот

в руках тримати:

Ім це не вперше...

Находив

Вечір багристий.

18

Холодними пальцями

Тривога торка нутро:

„Коли дізнаються —

Гроб...

Проте, нехай,

побачим ще;

У руки не дамсь спроста...

А зараз — вечора пахощі

І Ганки пружний стан.

Ха - ха!

Тепер в них запарка;

Ха - ха!

Ударні жнива...

Ремонтуйте

без мене жниварки:

Боліла, — скажу, — голова“.

Та ось перелаз знайомий

І шелест рясних вишень.

— Чи тож вона зараз дома?

Ну ясно,

тюкни лише...

І, переступивши перелаз, —

Сміло в садок Тарас.

А згодом Ганка вийшла;

Строге лице,

не така якась.

— Драстуй, дівчино пишна!—

До неї Тарас.

— Драстуй, Тарасе!

Тільки

Чом ти не там,

Не в кузні?

ЦЕНТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

БІБЛІОТЕКА

— Хорий, серденько!
По ліки
Прийшов до тебе в недузі.—
І в дію любови яд:
Обійми, цілунок;
— Голубко моя!..
Писати про те,—
Наперед зазначу,—
Не стану, шановний читачу.
Про те
Хай шумлять вишні,
А я про інше.
Ганка пручалась:
— Не ба...
Рішуче руки скрутив.
— Ой, Тарасе,
що робиш ти!..
І... боротьба.
Даремно благала
задушеним криком
(Плекані мрії, де ви, де?):
Невмолимо,
нахабно,
дико

Тіло ламав молоде.

Була ногами,

зубами гризла...

Вітром шуміла

ніч темносиза.

Та нараз

Міцний ляпас —

І Ганки нема в руках...

— А-а! Так ти так?

Бережеш... для Андрія?

Гаразд,

пригадаю тобі я!..

І, сплюнувши люто вбік,

Зник.

. . . . .

Потім Ганка в садку сама,

Трохи заплакана і сумна;

Серце їй крає

глибока відраза

До Тараса.

Вітер. Хмари...

Зоряний рій...

Жалобний вишень шум..

Ніч під настрій,

Під Ганчин сум.
А в хаті мати не спить стара...
Ні, не стара —
    то злидні клятї!..
І темінь мляво,
Немов мара,
Блука по хаті.
Ганка в розпуці,
    Ганка в задумі,
Серце поради в думок пита.
Вишні над нею
В жалобнім шумі...
Але що то видніє там?
Ганка напружує зір:
Біла пляма...
    якийсь папір...
Підходить, в руки бере —
Запечатаний конверт.
Звідки він взявсь?
Тарас...

19.

Бурно проходили
збори кущові.

Маячани фактів картечею
Атакували Лебеда,
На що він
Відповідав чітко й незаперечно.
Хмуро звисали
борід острішки,
Важко ковтали
яд махри...
Прокіп за всіх найбільше
Непорядки колгоспні крив:
— Машини зіпсуті;
минає днина...
Зерно сиплеться,
зерно гине...
Це нам взнаки дасться,
Матері його трящя!
Ми точим
дискусії тут,
А хлібам ось - ось капут.
І виходить, що
будем без хліба...
Ні, за це спасибі!
Я гадаю,
доки не пізно,

Краще зібрати хліб...

Нарізно!

— Зерно сиплеться!!

— Зерно гине!!—

Збори гули невпинно.

— Правильно!

Тільки окремо!—

Аж захлинається

Латка ревом.

— Воно то так,—

кричить Полова,

За звичкою не взявши

Слова,—

Воно то звісно...

Але як - не - як —

Ми ж артіль „Маяк“,

То як же нарізно?

— Окремо не можна!..

Треба гуртом!—

Щосили гукав Гурко.

Розбурхані маячани.

А поміж них

комсомолята:

— Дядьку Степане!

— Дядьку Кіндрате!

Чи ж можна так?

Що ви!

„Маяк“ же наш кровний,

„Маяк“— це міць наша...

Дядьки спершу

суплять брови,

А потім:

— Правда, синашу!

Розбурхані маячани,

Розбурхані надзвичайно.

Голова зборів —

об стіл олівцем:

— Тихіше! Збори ж це,

А не щонебудь!

Слово має

товариш Лебідь.

Пильним зором

Окинув збори:

— Товариші!

Наговорив тут Прокіп

Гречаної вовни сто кіп.

Де ви бачили,—

голос різко,—

Щоб у колгоспі хліб нарізно
Збирали?
Взяли звідкіля?
Це на руку було б
Куркулям.
Товариство!
Пощо така халазія?
Пощо лемент такий?
Зараз треба
згуртовано діять,
Максимум витримки.
А ми,
Показав лиш ворог зуби,
Уже й полякались,
наче рахуби
Дати йому не в силі..
Збори полонить тиша.
Дим цигарковий
кільцями синіми
Визерунки під стелею пише.—
— Чи може
В момент відповідальний
Спасуєм?
Подумайте лиш до пуття...

Збори схилялись дедалі
На сторону Лебеда.

20.

Груди давить
дика злоба...

Тільки одна мрія:

„Перекусити на зубах

Андрія!

Відплатити

за все відразу

Злидням отим

Нікчемним...“

Пізня пора.

Тарас.

Нічна темінь.

21.

Хома астроном майже:

На обліку в нього

кожна зоря;

По зорях він

точно скаже

Яка зараз ночі пора.

Хлопцям давно це відомо.

Тим то вони

напівжартом:

— А гляньте но,

дядьку Хомо,

Скільки нацокав

волосожар там!

Спершу на те він,

Немов не зважа,

Складає струмент

меткий, дотепний:

— Їдять його мухи!

держись урожай!

Ранком — у степ.

— Звісно, Хомо,

Темпами нашими

Ми ще хліба зберемо ..

Отже, ковалі шабашили,

Скінчивши жниварок

повторний ремонт.

В кузні — бадьоро,

перемоги відрода;

Так не було

ще ніколи в ній.

Жарти, розмови...
В центрі бригади,
Звичайно, Андрій.
— Андрюша,
Ну ти ж і чорт!
Як ти до того додумався?
Ні, не змогли б
у строк ремонт,
Коли б не завзята
Комса оця.
Обличчя крізь втому-й сажу
Вранішнім сонцем блискають.
Той скаже,
а той прикаже;
Сміх —
Дзвінками бризками.
Андрій серйозно:
— Сьогодні —
Ми переможці
Та ба!
Це ще не все:
у спілім дзвоні
Нежаті стоять хліба.
І знаємо добре ми,

Що в нашій артілі
криється ворог...
Нараз голос Хоми
Долинув знадвору:
— Гей, хлоп'ята,
вже пізно!
Погляньте лишень,
Як круто віз он
Підвернув дишель...
— Гей, на спочинок!
— Нумо пісню —
Розбуркати пору пізню!
І понад садки,
понад городи
Комсомольської пісні акорди.

. . . . .
Андрій провулком один іде;
На думці в нього —
наступний день,
На думці в нього —
жнива і Ганка...
Вже схід у кольорах світанку;
Щомить ясніє далина;
З долини свіжість прилина;

Все тоне в тиші передранній.

І раптом — шум,

І раптом — камінь...

І раптом

падає Андрій

Обличчям до землі...

22.

Бігла... Не чула ніг...

Думка одна в голові:

„Андрієві лист!..

Ой, швидше ж бо!“

В серці зненависть

І любов.

Звертає в провулок.

Вже близько, ось...

І перечепається

Через щось...

Хто це?..

А може то мариться їй?

Ближче:

— Та це ж Андрій!

Андрію, що з тобою?

Ой, кров під головою!!

Все tone в тини передвинул
I даiton — кини
I даiton — кини
I даiton — кини
падае Лидия
Обширнее до земли

22.
Блава... He yua ni...
Думка одна в толов...
Лидия...
Ой, паша ж...
В сепи...
I...
Зерте в...
Еме...
I...
Хто...
А...
Б...
Т...
Лидия...
Ой, прор...

Ч А С Т И Н А   Ч Е Т В Е Р Т А

23.

Був ранок на барви рясний
І збентежений,
    грізний „Маяк“ був.

Сонце промінні
    ставило паруси,

Ніби ладналось
    в далеку плавбу.

Був ранок,
    наче звичайний,

Синіли прозоро далі...

І сходились квапно

Маячани

На збори загальні.

Сходились гнівні,

    потьмарені...

І лежав Андрій у лікарні;

Голова в бинтах,

    тьмяні зіниці...

Поруч сестра-жалібниця.

24.

Передовсім
Гринь доповідь зробив,
Намалювавши картину
Класової боротьби.
Голос потужно,
широко ливсь.

Потім читали Занозин
лист:

„Драстуйте, дорогі папашо!
Як живете?

Довели гади!
Заге тут справа наша
На мазі,

можна сказати.

Всі вже були, як одна,
Машини до жнив ладні,
Ми ж їх

ізнов розладнали,—

Трохи
Приборкали гадів.
Латка напрочуд уміло

Виконав це завдання.
Дурень слух'яний —
        велике діло —
Це істина давня.
І колгосп,
        як гнила осика,
Захитався.
Сміху купа!
Активістів,
        мов трясця смика;
Нехай —
Не плигнуть вище пупа.
Проте, сказати мушу,
Цього зовсім недосить:
Треба вдарити
        в саму душу,
Що не зробили ми досі.
Квас — горою за те,
Щоб діять сміліше.
Це слушно!
Іначе бо
        нас артіль змете,
Немов хробаків, роздушить.
Сьогодні я степом никав

І спало на думку мені:
Пустити
        червоного півника,—
Знищить артиль
У вогні.
І це я зроблю!
Заповіти ваші
        виконаю стократ.
Я їм, дорогі папашо,
Віддячу за всі втрати.
І за поля, і за садибу,
І за життя розкішне ...
До речі,
Дядько Прокіп, ніби
Не той, що був раніше.
Стоїть, проклятий,
        за колгосп;
Старе, мов вітер видув.
То я, щоб він
        не думав „щось“,
Піддакую для виду.
Х-ха!
Комсомолець же я пак!
Але це не дурниця:

У восени мене „Маяк“
Пошле до міста вчиться.
Наприкінці скажу одне:
Живу в тюрмі неначе;
Мені, повірте,
з кожним днем
Тут дихать
стає важче.
На цьому бувайте здорові;
Та не журіться раз-у-раз.
Більше помсти!
Більше крові!
Ваш син Тарас“.
Грізно заклекотіли збори:
Гніву, обурення —
Море.
— Знищить падлюк!
— Не дати
й писнути!
— Досить!
Обіч стояла Андрієва мати
І втирала
хустиною сльози.
Але крізь клекіт потужний

Чітко лунав
голос Хоми:

— Працювали в кузні ми
Всі, ніби дружно.

Андрій нас
(До купи лінії брів)

Од перемоги
до перемоги вів.

І не помічали, що ворог,
Як шашель,

Точить і сили
і серце наше.

Сором груди мені пече:
Куди ж дивилось

стільки очей?
Куди, скажіть,

дивились ми всі?
Це нам добре

зважити слід!
Взяти Занозу —

Тихий, слух'яний;
Усміхнеться,

лагідно в очі гляне...
І жодних, повірте, змін.

Хто б подумав,
що ворог він?

Тепер же це
зовсім ясно.

І це нам наука:

Щораз знов

Оглядати треба
лави свої,—

З корінням нищити

Глитаїв.

Ці куркульські падлюки

Простягали свої руки

• На голови наші...

Проте,

Їм не вдалося те.

Товариство!

Ми йшли у вир,

Ми перемоги

брали з бою,

А тепер наш

славний бригадир

Лежить

З пробитою головою!..“

Довго ще збори гули.

Гніву —
невичерпна глиб.

І в резолюцію стисло
Було записано:

„Відсіч нещадну
дать глитаям, —

Зараз же вирушить
На поля!“

25.

А ранком погожим
гул тракторів

Різав мажором
просторинь;

То маячан
ударні бригади

Рушили в поле
хліба збирати.

Буйно дзвеніла
міць молода

Піснею вдаль:

„Наші лави—непоборні,
Наша путь—то боротьба;
Коллективом ми сьогодні

Вирушаєм на хліба.
Ой, шуміть поля колгоспні
Пшеницями з краю в край,
Щоб життя в бурхливім зрості
Розцвітало, як той май.
Куркулів—з путі! Бадьорим
Ідем кроком до мети;
Хлопці, лагодьте трактори—
Хліб у полі золотий.
Наші лави—непоборні,
Наша путь—то боротьба;
Колективом ми сьогодні
Вирушаєм на хліба“.

26.

Село-колгосп—
Це не те село, ні,
Де панували
    куркуль і злидні,
Де без хліба,
    нуждою солоні
Назаможницькї йшли дні.
Село - колгосп —
Це нове село, так,

Що на путь реконструкції
Стало міцно,
Що невпинно
перероста
В соціалістичне місто.
Там життя
в потужнім розгоні;
Розцвітають
лани суцільні..
Гляньте:
Церква стоїть без дзвонів;
Ба, не церква,
То клуб артільний.
А куркульські просторі хати
Стали
школами, яслами..
Гей,
Не покине
колгоспниця-мати
На стерні
у спеку дітей.
Які зміни різкі!
Які злами!
Ген трактори

на гонах ланів...
Стає праця справою
честі, слави;
Став ударник
героєм днів.
Село-колгосп—
Це нове село, так,
Що на путь реконструкції
Стало міцно,
Що невпинно
перероста
В соціалістичне
Місто.

27.

Минали
Один по одному дні;
Маячани були
Невгамовні.
Щодень збирали
Хліба дорідні,
Хліба дорогі
Й рідні;
Щодень ізрання

Й допізна
Лунала
Жниварок пісня.
Буяв у роботі
Запал молодий.
Шикувалися копи
В ряди.
І на всім
Степовім терені
Наїжачувались
Колючі стерні.

28.

Андрій видужав,
хоч не скоро;
Гоїлась рана
дуже помалу.
А спершу на те
(Лікарям на сором)
Надій жодних не мали.
І ось він ізнов
Палкий серед друзів,
І ось він ізнов
бригадир п'ятирічок...

Але сьогодні
йти до кузні
Він відмовився
Категорично.
Спершу він мусить
Подивиться,
Як там жнива,
як там пшениця;
Як там на ріднім
колгоспнім околі...
Отже, він зараз у полі
З Ганкою разом
кладає копи.
Дружно працюють.
Осторонь Прокіп
Похмурий чомусь,
незвичайний...
Степи колективні
Врожайні!
Такі ви широкі,
такі неоглядні;
Міццю дзвінкою наляті.
Груди Андрієві
щастя стиска;

Копи зростають
одна по одній.

Ганка бадьора і близька...

Та раптом:

— Андрію!—

І погляд—

стрімко додолу,—

Напиши мені

до комсомолу...

Потім, хлюпнувши

очей синяву,

Дзвінко:

— Заяву!

На те Андрій жартома:

— Ти ж, здається,

письменна й сама?

Взимку хай що,

а ти до лікнепу...

Ну, гаразд,

Напишу якнебудь!..

І від несподіванки такої

Зареготались нестримно

Обоє.

Працювали.

Ні хмарки. Спека.
Мліли сонцем
спраглі околи.
Тільки зрідка
вітрець далекий
Пробіжить,
Закружляє полем.
Працювали.
Хай спека, жарко—
Пшениці колосисті в копи...
Захлинались хлібами
Жниварки;
І похмурий був
Прокіп.
.....
День до заходу йшов.
Звільна
Огортала простори синява;
Даленів колгосп,
як втілення
Ленінської справи.
Коли ж сонце
Краєм розпеченим
Черкнуло обрію грань,

Тоді тихо
спустився вечір,
Розливши в степах
Багрянъ.
І тоді підійшов Прокіп
До Андрія
рішучим кроком
І мовив голосом
Стисненим:
— Не думай, Андрію,
Що навмисне...
Коли б знав я,
що він падлюка,
Я б його—
З двору дрюком!
А то думаю собі я:
Сердешне хлоп'я!
Батько прогнав
За коммол з дому,
Заступитись за нього
Кому другому?
А з батьком його
Я давно розбив глек...
Хоч і брат він мені

Та... ех!
Що та рідність братів?
Він на мене
Дивитись не хотів:
Був я йому
          не до плеча...
Так їм і треба
          отим багачам!
То я й вирішив,
          таким чином:
Хай живе в мене Тарас,
Наче ж нічого хлопчина...
Коли якраз!
Коли б знав я,
          що він падлюка,
Я б його—
З двору дрюком!
Тоді Андрій:
— Та що ви?
Цього я не думав зовсім
І не дума ніхто
В колгоспі...
Радісно вигнулись
          Прокопу брови.

.....

Пізно вертали з ланів;

Линула в даль

пісень луна.

На тлі ночі

„Маяк“ даленів,

Як втілення

справи Леніна

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА

БІБЛІОТЕКА ХДУ

Inv. № 24253

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА

БІБЛІОТЕКА

1847. 10. 10.